

A Comparison of U.S. Health Diplomacy in Combating COVID-19 During the Trump and Biden Eras Ali Bagheri Dowlatabadi¹ | Reza Yazdanpanah²

DOR: 20.1001.1.28210247.1403.3.4.6.3

12

Vol. 3
Winter 2023**Abstract**

Health diplomacy has been on the agenda of governments' foreign policies for over a century. Health diplomacy helps countries create more opportunities to achieve national interests by building soft power. The U.S. is among the countries that have always been active in health diplomacy and has had a prominent and influential presence in international forums, such as the World Health Organization. The aim of this article is to compare U.S. health diplomacy during the Trump and Biden administrations to provide a better and more precise analysis of U.S. foreign policy. The main question of the article is: What are the most important similarities and differences between U.S. health diplomacy during the Trump and Biden administrations? To answer this question, a comparative method was used, and the data were collected through library research. The findings of the study showed that Biden's health diplomacy differed from Trump's health diplomacy in four areas: the U.S. strategy in combating diseases, participation in disease treatment (vaccine distribution, etc.), multilateralism instead of unilateralism, and the U.S.'s performance in improving global health security infrastructure in the long term. Overall, it can be said that abandoning the unilateralism pursued by Trump on the global stage and engaging with allies and international institutions is the most significant difference between Biden's and Trump's health diplomacy. Despite these differences, both presidents had similarities in the following policies: prioritizing the health of American citizens over other countries, imposing financial and medical restrictions on governments opposed to and critical of the U.S., reducing the cost of prescription drugs, enforcing anti-monopoly laws, and continuing the national social insurance program.

Keywords: Health Diplomacy, COVID-19, U.S. Foreign Policy, World Health Organization

Research Paper

Received:
02 July 2024Revised:
30 September 2024Accepted:
05 October 2024Published:
05 October 2024

P.P: 39-71

ISSN: 2821-0247
E-ISSN: 2783-4743

1. Corresponding Author: Professor of Political Science Department, Yasouj University, Yasouj, Iran. ab.dolatabadi@gmail.com
2. Master's degree in Political Science, Yasouj University, Yasouj, Iran.

Cite this Paper: Bagheri Dowlatabadi' A & Yazdanpanah' R. Comparison of U.S. Health Diplomacy in Combating COVID-19 During the Trump and Biden Eras. American Strategic Studies, 12(3), 39–71.**Publisher:** Imam Hussein University **Authors**

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

مقایسه دیپلماسی سلامت آمریکا برای مقابله با کووید-۱۹ در دوران ترامپ و بایدن

علی باقری دولت آبادی^۱ | رضا یزدان پناه^۲

۱۲

سال سوم
زمستان ۱۴۰۲

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۱۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۱۴

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۷/۱۴

صص: ۷۱-۳۹

شماره چاپی: ۲۴۷-۲۸۲۱

الکترونیکی: ۴۷۴۳-۲۷۸۳

چکیده

دیپلماسی سلامت بیش از یک قرن است که در دستورکار سیاست خارجی دولت‌ها قرار گرفته است. دیپلماسی سلامت به کشورها کمک می‌نماید تا با ایجاد قدرت نرم، فرصت‌های بیشتری برای تحقق منافع ملی خلق نمایند. آمریکا از جمله کشورهایی است که در حوزه دیپلماسی سلامت همواره فعال بوده و در مجامع بین‌المللی همچون سازمان بهداشت جهانی حضوری پررنگ و اثرگذار داشته است. هدف مقاله حاضر مقایسه دیپلماسی سلامت آمریکا در دوران ترامپ و بایدن برای تحلیل بهتر و دقیق‌تر سیاست خارجی آمریکا است. پرسش اصلی مقاله این است که مهم‌ترین وجوه تفاوت و تشابه دیپلماسی سلامت آمریکا در دوران ترامپ و بایدن چیست؟ برای پاسخ به سؤال فوق از روش مقایسه‌ای استفاده شده و داده‌ها با بهره‌گیری از روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است. یافته‌های پژوهش نشان دادند دیپلماسی سلامت جو بایدن در چهار حوزه با دیپلماسی سلامت ترامپ متفاوت بوده است: راهبرد آمریکا در مقابله با بیماری‌ها، مشارکت در درمان بیماری‌ها (اعطای واکسن و...)، چندجانبه‌گرایی به جای یک‌جانبه‌گرایی، و نحوه عملکرد آمریکا در حوزه بهبود زیرساخت امنیت بهداشت جهانی در بلندمدت. در کل می‌توان گفت کنار گذاشتن یک‌جانبه‌گرایی در پیش گرفته شده از سوی ترامپ در عرصه جهانی و تعامل با متحدین و نهادهای بین‌المللی مهم‌ترین وجه بارز تفاوت دیپلماسی سلامت بایدن با ترامپ بوده است. با وجود تفاوت‌های فوق هر دو رئیس‌جمهور در سیاست‌های زیرداری تشابه بودند: اولویت سلامت شهروندان آمریکایی بر دیگر کشورهای، اعمال محدودیت‌های مالی و پزشکی بر دولت‌های مخالف و منتقد آمریکا، کاهش هزینه داروهای تجویزی، اجرای قوانین ضد انحصار و تداوم برنامه ملی بیمه اجتماعی.

کلیدواژه‌ها: دیپلماسی سلامت، کووید-۱۹، سیاست خارجی آمریکا، سازمان بهداشت جهانی.

۱. نویسنده مسئول: استاد گروه علوم سیاسی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

ab.dolatabadi@gmail.com

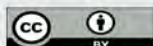
۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد علوم سیاسی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

استناد: باقری دولت آبادی، علی؛ یزدان پناه، رضا؛ مقایسه دیپلماسی سلامت آمریکا برای مقابله با کووید-۱۹ در دوران ترامپ و

بایدن، ۱۲(۳)، ۷۱-۳۹. DOR: 20.1001.1.28210247.1403.3.4.6.3.

نویسندگان ©

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه

همه‌گیری کووید-۱۹ بزرگ‌ترین چالش بهداشت جهانی در سال ۲۰۲۰ بود. این بیماری خیلی زود کشورهای مختلف حتی پیشرفته‌ترین اقتصادها و سیستم‌های مراقبت بهداشتی همچون آمریکا را تحت الشعاع قرارداد. تا تاریخ ۱۰ خرداد ماه ۱۴۰۳ (۳۰ می ۲۰۲۴) این کشور آمار ۱۱۱.۸۲۰.۰۸۲ مورد ابتلا به کرونا و مرگ ۱.۲۱۹.۴۷۸ شهروند را در کارنامه بهداشت خود ثبت کرده است (WHO, 2024). رقمی که بالاترین آمار در بین کشورهای جهان از جمله هند، برزیل، فرانسه، ترکیه، روسیه و انگلستان محسوب می‌شود. همه‌گیری کووید-۱۹ در جهان نشان داد که حتی قدرت‌های بزرگ با وجود داشتن قدرت نظامی و اقتصادی بالا در برابر خطرات بهداشتی آسیب‌پذیر هستند و نیاز دارند تا با سایر کشورها در زمینه‌های بهداشتی همکاری داشته باشند. عدم آمادگی لازم برای پاسخگویی به این بحران و تأثیرات منفی آن بر بخش‌های مختلف اقتصاد و سیاست موجب گردید تا آمریکا و چین همدیگر را به نشر ویروس متهم نمایند (Mangan, 2020).

در دوران شیوع کرونا تصور و برداشت اولیه این بود که آمریکا همانند دوران جنگ سرد رهبری سازمان بهداشت جهانی را در دست گرفته و برای ساخت واکسن و توزیع آن در میان ملل فقیر مشارکت خواهد جست. اعمال و به نمایش گذاشتن ارزش‌های آمریکایی از جمله اقدامات اخلاقی، شایستگی‌ها، صداقت، شفقت و احترام به کرامت و حقوق انسانی که آمریکا سال‌ها مدعی آن است کمترین انتظاری بود که جهان از آمریکا به عنوان داعیه‌دار رهبری جهان داشت (Gostin et al., 2020: 293-295). اما برخلاف انتظارات، این دولت چین بود که نام خود را به عنوان بزرگ‌ترین صادرکننده تجهیزات کمک پزشکی برای مقابله با کرونا و نیز اهدای واکسن در جهان ثبت کرد (باقری دولت‌آبادی، ۱۴۰۲: ۱۴-۱۳). این ضعف سیستم بهداشتی و واگذاری نقش رهبری در جهان موجب گردید تا مساله کرونا بر انتخابات آمریکا در سال ۲۰۲۰ نیز تأثیر گذاشته و سیاست‌های دو نامزد در این خصوص در معرض انتخاب شهروندان آمریکایی قرار گیرد.

با توجه به این که موفقیت در مقابله با تهدیدات بهداشتی همچون کووید-۱۹ تا حد زیادی به دیپلماسی سلامت دولت‌ها ارتباط پیدا می‌کند (رجایی، ۱۳۹۹: ۴۱۸) و ایالات متحده نیز از جمله کشورهایی است که سیاست‌های آن تأثیر جدی بر سازمان بهداشت جهانی و آینده بهداشت جهانی

می‌گذارد هدف مقاله حاضر مقایسه دیپلماسی سلامت آمریکا در دوران ترامپ و بایدن است. همچنین پرداختن به دیپلماسی سلامت آمریکا از آن رو مهم است که در این نوع دیپلماسی ظرفیت‌های بی‌بدیلی برای تقویت همگرایی در میان دولت‌ها (سلطانی و چیت‌سازیان، ۱۴۰۰: ۴۷) وجود دارد و می‌تواند نقش چشمگیری در تولید قدرت نرم (محمدنیا و پایی، ۱۴۰۲: ۱۱۹) ایفا نماید. بویژه اینکه باید در نظر داشت بین بخش بهداشت و وزارت امور خارجه این کشور ارتباط نزدیک وجود دارد و علی‌رغم ادعاهای بشر دوستانه این کشور مبنی بر این که تحریم‌ها حوزه سلامت را شامل نمی‌گردد به صورت پیوسته به کارگیری تحریم‌های آمریکا علیه حوزه سلامت ایران مخصوصاً در دوران شیوع کرونا قابل مشاهده می‌باشد (طالعی حور و مبینی، ۱۴۰۱: ۱۱۵-۱۱۰). از آنجا که شعارها و وعده‌های انتخاباتی ترامپ با سال ۲۰۱۶ چندان تفاوتی نکرده است و کاملاً هریس نیز همان برنامه‌های جو بایدن را دنبال می‌نماید. پژوهش حاضر می‌تواند جهت‌گیری‌های کلی دیپلماسی سلامت آمریکا در چهار سال پیش رو را تشریح سازد. بنابراین پرسش اصلی مقاله این است که مهم‌ترین وجوه تفاوت و تشابه دیپلماسی سلامت آمریکا در دوران ترامپ و بایدن چیست؟

۱- پیشینه پژوهش

در خصوص مقایسه دیپلماسی سلامت آمریکا در دوران ریاست جمهوری ترامپ و بایدن هیچ پژوهشی به زبان فارسی منتشر نشده است. این در حالی است که درباره دیپلماسی سلامت در سایر کشورها پژوهش‌هایی انجام شده است.

علی باقری دولت‌آبادی و همکاران (۱۴۰۲) در مقاله «دیپلماسی سلامت اتحادیه اروپا در دوران شیوع کووید-۱۹» به این یافته رسیده‌اند که اتحادیه اروپا در عرصه دیپلماسی سلامت جهانی در دوران کرونا موفق ظاهر نگردیده است. اتحادیه اروپا به جای اینکه کووید-۱۹ را به فرصتی برای تقویت حضور بین‌المللی خود تبدیل کند و رهبری جهان را در دست گیرد گرفتار ملی‌گرایی و منطقه‌گرایی گردید.

علی باقری دولت‌آبادی (۱۴۰۱) در مقاله «دیپلماسی سلامت چین در آفریقا» با بررسی نقش چین در آفریقا تشریح می‌سازد که دیپلماسی سلامت چین، برخلاف دوران جنگ سرد، دیگر متأثر از مسائل ایدئولوژیک نیست و این کشور بیشتر انگیزه‌های اقتصادی-سیاسی را دنبال می‌کند. طبق یافته

پژوهش فوق پکن در طول سه دهه اخیر، به ویژه پس از گسترش بیماری کرونا در جهان کوشیده است از دیپلماسی سلامت برای ارتقای قدرت نرم خود در جهان بویژه قاره آفریقا بهره ببرد. شورای روابط خارجی آمریکا^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی با این عنوان که «چرا بهداشت برای سیاست خارجی آمریکا مهم است» تشریح می کند که ایالات متحده می تواند با قرار دادن سلامت در دستور کار سیاست خارجی خود به مزایای داخلی و بین المللی قابل توجهی دست یابد. طبق این پژوهش حمایت از سلامت عمومی در سرتاسر جهان، امنیت ملی و رفاه آمریکا در داخل و خارج از کشور را افزایش خواهد داد و نقش موثری در ارتقای دموکراسی در کشورهای در حال توسعه و کشورهای در حال گذار ایفا خواهد کرد.

میچاد و کیت^۲ (۲۰۱۲) در مقاله ای با عنوان «سیاست سلامت جهانی ایالات متحده» به بررسی نقش حیاتی دیپلماسی سلامت در افزایش اراده سیاسی و تعهدات بهداشت جهانی در میان کشورهای دوست و متحد آمریکا پرداخته اند. نویسندگان کوشیده اند تلاش آمریکا برای ایجاد استراتژی بهداشت جهانی را برجسته ساخته و از این کشور به عنوان قهرمان سیاست بهداشت جهانی یاد کنند. ماروگی و الدلیمی^۳ (۲۰۱۴) در مقاله «دیپلماسی سلامت در دستیابی آمریکا به اهداف استراتژیک جهانی» به بررسی رابطه بهداشت با حوزه دفاع پرداخته و تلاش می کنند نگاه ابزاری آمریکا به آن و تأثیراتی که بر اقتصاد واشنگتن در جهان داشته است را برجسته سازند.

فاضل^۴ (۲۰۲۰) در مقاله «دیپلماسی سلامت در زمان بیماریهای همه گیر» با بررسی شیوع بیماری های عفونی از اول قرن بیستم تا همه گیری کووید - ۱۹، احتمال دور شدن از دیپلماسی سلامت و خطرات آن را نشان می دهد. همچنین با انتقاد گسترده به سازمان بهداشت جهانی درخصوص نحوه پرداختن به همه گیری کرونا از ضرورت افزایش کمک های بهداشتی دو جانبه و ایجاد ابتکار واکسن منطقه ای سخن می گوید. مرور آثار فوق نشان می دهد مقاله حاضر اولین اثری است که دیپلماسی سلامت دو دولت بایدن و ترامپ را با روش مقایسه ای و در قالب مکاتب سه گانه حاکم بر سیاست خارجی آمریکا تحلیل می نماید. اندک آثار نوشته شده درباره دیپلماسی سلامت دولت های فوق، به لحاظ شکلی مختصر و کوتاه، به لحاظ روشی با رویکرد توصیفی در

1. Council on Foreign Relations
2. Michaud and Kates
3. Marrogi and al-Dulaimi
4. Fazal

قالب روزنامه نگاری و به لحاظ هدف غالباً با اهداف سیاسی و به دور از اصل بی طرفی علمی نگاشته شده‌اند.

۲- روش پژوهش

برای پاسخ به سوال اصلی مقاله از روش مقایسه‌ای استفاده شده است. این روش یکی از مهم‌ترین و پرکاربردترین روش‌های علوم اجتماعی است که برغم قدمت و تأکیدهایی که از سوی جامعه شناسان کلاسیک همچون هاف (Huff, 1984: 18) و دورکیم (۱۳۷۳: ۱۳۹) درباره آن شده است در حوزه روابط بین‌الملل کمتر مورد توجه قرار گرفته است. در این روش که به دنبال یافتن شباهت‌ها و تفاوت‌ها بین دو رویداد یا پدیده سیاسی است هفت گام اتخاذ می‌شود: (۱) انتخاب پدیده‌هایی که باید مقایسه شوند. (۲) جمع‌آوری اطلاعات درخصوص هر کدام از پدیده‌های منتخب؛ (۳) توصیف پدیده‌های انتخاب شده؛ (۴) در کنار هم قرار دان توصیف‌های بعمل آمده؛ (۵) یافتن واحدهای مقایسه؛ (۶) تنظیم چارچوب مقایسه؛ (۷) کشف و تحریر وجوه تشابه و اختلاف (قریشی، ۱۴۰۱: ۱۰۵).

در مقاله پیش‌رو پس از انتخاب موضوع پژوهش و یافتن واحدهای مقایسه بر اساس مولفه‌هایی است که در وبگاه وزارت امور خارجه آمریکا (The White House, 2024) برای دیپلماسی سلامت ذکر شده بود چهارچوب مقاله طراحی شده و کار بررسی وجوه مقایسه دو دولت ترامپ و بایدن آغاز گردید. مؤلفه‌های دیپلماسی سلامت عبارت بودند از: ۱- راهبرد آمریکا برای مقابله با بیماری‌ها چیست؟ ۲- به چه میزان دولت آمریکا در درمان بیماری‌های همه‌گیر از طریق اعطای دارو، واکسن و... مشارکت می‌نماید؟ ۳- رویکرد آمریکا برای فائق آمدن بر بحران‌های بهداشتی مبتنی بر یکجانبه‌گرایی است یا چندجانبه‌گرایی؟ ۴- آمریکا در حوزه زیرساخت امنیت و بهداشت جهانی چه اقداماتی انجام داده است؟ برای این منظور داده‌ها و اطلاعات لازم با روش کتابخانه‌ای از میان اظهارنظرهای مقامات آمریکا، اسناد، گزارش‌ها و آمار منتشر شده توسط این کشور و سازمان بهداشت جهانی جمع‌آوری شد.

شکل ۱. واحدهای مقایسه در دیپلماسی سلامت

۳- چارچوب نظری

در میان مکاتب و آموزه‌های شالوده ساز در سیاست خارجی آمریکا سه مکتب به شکل برجسته و بارز خودنمایی می‌کند: همیلتونیسم^۱، جکسونیسم^۲ و ویلسونیسم^۳ (Mead, 1996:89-106). در دوره‌های مختلف ریاست جمهوری در آمریکا یکی به تنهایی یا ترکیبی از دو مکتب به کار بسته و عملیاتی شده است. مکتب همیلتونیسم نوعی سنت سیاسی است که از دیدگاه‌های الکساندر همیلتون^۴، نخستین وزیر دارایی آمریکا (۱۷۸۹ تا ۱۷۹۵) و از بنیانگذاران و تدوین‌کنندگان قانون اساسی آمریکا گرفته شده است. همیلتونیسم در سیاست خارجی آمریکا به معنی دیپلماسی بین الملل‌گرا و واقع‌گرا تعریف می‌شود و از واقع‌گرایی تجاری دفاع می‌نماید (Mendis, 2010: 80).

1. Hamiltonism
2. Jacksonism
3. Wilsonism
4. Alexander Hamilton

این مکتب با تمرکز بر ارزش‌های آمریکایی به جای منافع آمریکا در خارج از کشور به دنبال گسترش و بسط ارزش‌های آمریکایی نه از طریق جنگ و مداخله بلکه از طریق قرار دادن یک الگوی موفق و پذیرش اختیاری جهانیان پیگیری می‌شود. بنابراین همیلتونیسیم بیش از آنکه منافع محور باشد، ارزش محور بوده و اصولاً اقدام به جنگ و مداخله در قلمرو سایر کشورها را مردود دانسته است. سیاست خارجی کلینتون، اوباما و جو بایدن در این راستا قابل فهم و توضیح است (Mead, 1996:89-106).

جو بایدن در سیاست خارجی خود از «بین‌المللی‌گرایی لیبرال»^۱ حمایت می‌کند. مفهوم مرکزی این سیاست خارجی تغییر نظام بین‌الملل از طریق اعمال قدرت و اراده آمریکا از راه دیپلماسی، همکاری، چندجانبه‌گرایی، نهاد‌گرایی و اصول و ارزش‌های دموکراتیک است (Kupchan, 2020: 299). بر اساس این سیاست خارجی ایالات متحده خود را در قبال سرنوشت دیگر کشورها به هنگام مواجهه با بحران‌های بهداشتی مسئول دانسته و در راستای نشر ارزش‌ها و اصول دموکراتیک آمریکایی اقدام به حمایت خواهد نمود. همچنین از آنجا که نظم بین‌المللی لیبرال به صورت تدریجی و تکاملی شکل خواهد گرفت همراهی دیگر دولت‌ها در این مسیر یک اصل محسوب می‌شود. بنابراین ایالات متحده همکاری خود با نهادهای بین‌المللی همچون سازمان ملل و نهادهای زیرمجموعه آن (سازمان بهداشت جهانی) و نیز متحدین سابقش (اتحادیه اروپا) را حفظ خواهد کرد و خواهد کوشید تا خود را متعهد به قانون و تجارت آزاد در جهان معرفی نماید (Biden, 2021; Biden 2016).

مکتب جکسونیسیم مبتنی بر رویکردی واقع‌گرایانه و اصل قرار دادن سیاست قدرت استوار است. از این رو برخلاف همیلتونیسیم، در سیاست خارجی و راهبردهای امنیت محور، مبتنی بر منافع ملی آمریکا می‌باشد. مکتب جکسونیسیم برگرفته از نام و دیدگاه‌های هفتمین رئیس‌جمهور آمریکا، اندرو جکسون^۲ (۱۸۲۹ تا ۱۸۳۷) است. اصول مکتب جکسونیسیم بر سه محور استوار است: نخست، مداخله آمریکا برای پاسداری و حفاظت و بسط و توسعه منافع ملی خود در سایر نقاط، اصلی پذیرفته و تجویز شده است. دوم تأکید بر حفظ و گسترش موقعیت آمریکا به عنوان یک ابرقدرت؛ و محور قرار دادن اصل قدرت و همراه بودن آن با اصل منافع و سوم واکنش یا پاسخ سریع در برابر تهدیدات و مخاطرات فراوری منافع ملی آمریکا (Deciancio, 2008:3-17). در حوزه سیاست خارجی

1. Liberia Internationalism
2. Andrew Jackson

«جکسونیس، سنتی، انزواگرا، مانوی و متکی بر قدرت نظامی آمریکاست و اعتقاد زیادی به استفاده از دیپلماسی در روابط خارجی ندارد. این سنت سیاسی چه در عرصه داخلی و چه در عرصه خارجی نیازمند دشمن است» (رضاخواه و آقاحسینی، ۱۳۹۷: ۸۷). سیاست خارجی بوش پدر و دونالد ترامپ در این چارچوب قرار می‌گیرد (Hamilton, 2017: 1-9).

در نظم جهانی مورد نظر ترامپ سازمان‌های بین‌المللی و پیمان‌ها زمانی مفید و سودمند هستند که در جهت تثبیت هژمونی آمریکا حرکت کنند و گر نه این سازمان‌ها و پیمان‌ها باید دستخوش تغییر گردند. ترامپ در تشریح خروج از معاهده آب و هوایی پاریس اعلام کرد: «ما در حال خروج هستیم اما شروع به مذاکره خواهیم کرد و خواهید دید که می‌توانیم معامله‌ای منصفانه انجام دهیم» (Trump, 2017: 1). او درخصوص خروج از سازمان بهداشت جهانی نیز مبنای تصمیم خود را به خاطر «چین محور بودن^۱» این سازمان و «تحت کنترل کامل^۲» چین بودن این سازمان ذکر کرد؛ حال آنکه بیشتر هزینه‌های این سازمان را آمریکا متقبل شده است (Huang, 2020:2). این رویکرد که بر مؤلفه‌های ملی‌گرای افراطی، یک‌جانبه‌گرایی، حمایت‌گرایی و انزواگرایی است بیش از هر کجا در سخنرانی ترامپ درخصوص تشریح سیاست خارجی دولتش خود را متجلی ساخت «سیاست خارجی من همیشه منافع مردم آمریکا و امنیت آمریکا را بالاتر از هر چیز دیگری قرار خواهد داد. برنامه کاری محوری و اساسی دولت من بر اساس اصل «نخست آمریکا» خواهد بود» (Trump, 2016).

مکتب سوم مکتب ویلسونیسیم است. این مکتب برگرفته از نام و دیدگاه‌های وودرو ویلسون^۳ بیست و هشتمین رئیس‌جمهور آمریکا (۱۹۱۳ تا ۱۹۲۱) است. این مکتب علیرغم رد جنگ به عنوان راه حل مشکلات جهانی و تأکید ایجاد موازنه قدرت در قوای جهانی، نقطه اوج تلاش و راهبرد سلطه و نفوذ آمریکا در جهان می‌باشد. در این مکتب، اصل و اساس و شالوده فکری و عملی بسط و توسعه حاکمیت الگو و ارزش‌های آمریکایی از طریق مداخله و جنگ تبیین شده است. در این مکتب مداخله در جهان برای حاکم کردن الگوها و ارزش‌های آمریکایی و آمریکایی کردن جهان صورت می‌گیرد نه برای کسب منافع آنی و زودگذر. طبق این مکتب چنانچه مداخله نظامی بتواند در تثبیت ارزش‌های آمریکایی کمک کند، حتی اگر هیچ‌گونه منفعی نیز در آن منطقه برای آمریکا

1. China-Centric
2. Total control
3. Thomas Woodrow Wilson

نشود ترسیم کرد این مداخله باید صورت بگیرد (Ikenberry and et al., 2009:53-88). در عرصه بین‌المللی ویلسون‌یسم بیش از هر چیز با ایده نشر دموکراسی برای تحقق صلح و پایداری به تعهدات بین‌المللی شناخته می‌شود (کگلی و ویتکف، ۱۳۸۲: ۱۰۳). سیاست خارجی بوش پسر نمونه کاملی از اجرای این مکتب در سیاست خارجی آمریکاست. در کنار هم قراردادان سه مکتب فوق نشان می‌دهد که چگونه سیاست خارجی ترامپ و بایدن در دو نقطه تقابلی قرار گرفته و بر اساس آن دیپلماسی سلامت آن‌ها شکل گرفته است.

شکل ۲. اصول مکتب همیلتونیسم و جکسونیسم
منبع: گردآوری توسط نویسندگان، ۱۴۰۳

۴- تاریخچه دیپلماسی سلامت در آمریکا

مفهوم دیپلماسی سلامت^۱ آن‌گونه که کیکبوش و همکاران بیان می‌کنند به معنای «مذاکرات چند سطحی و چند بازیگری برای تحت تاثیر قراردادان حوزه سلامت در سیاست جهانی» است

1. Health Diplomacy

(Kickbusch et al., 2007: 230). سازمان بهداشت جهانی نیز آن را فرآیندی می‌داند که از طریق آن دولت، سازمان‌های دولتی و غیردولتی با یکدیگر مذاکره و همکاری می‌کنند تا بر چالش‌های بین‌المللی همچون بیماری‌های مُسری فائق آیند (Fidler, 2013:691). به لحاظ تاریخیچه پایه و اساس دیپلماسی سلامت و همکاری‌های بین‌المللی دولت‌ها در مبارزه با بیماری‌ها را در ۱۷۰ سال پیش باید سراغ گرفت؛ زمانی که اولین اجلاس بین‌المللی بهداشت در اروپا (۱۸۵۱) برگزار شد و مفهومی به نام «دیپلماسی سلامت» ابداع شد (Fidler, 2001: 842). اگرچه حدوداً یکصد سال طول کشید تا این مفهوم جای خود را در ادبیات سیاسی روابط بین‌الملل باز کند اما با این حال پرداختن به آن شروع فصل جدیدی برای همکاری و هماهنگی بیشتر دولت‌ها در نظام بین‌الملل بود. این سال‌ها مصادف بود با شیوع بیماری‌های وبا، طاعون، حصبه، سل و تب زرد در اروپا که انسان‌های بسیاری را به کام مرگ می‌فرستاد و از کشوری به کشور دیگر سرایت می‌کرد؛ بنابراین برگزاری گردهمایی‌های بین‌المللی و تشکیل سازمان‌های بین‌المللی از جمله سازوکارهای بود که دولت‌های اروپایی برای مقابله با بیماری‌ها به آن علاقه نشان دادند.

با آغاز قرن بیستم، اولین سازمان‌های بین‌المللی سلامت از جمله دفتر بهداشتی پان آمریکا^۱ و بنیاد راکفلر^۲ در آمریکا و دفتر بین‌المللی بهداشت عمومی در اروپا ایجاد شدند. عبور سریع بیماری‌ها از مرزهای بین‌المللی و نیز امکان انتقال ویروس‌های بیماری‌زا در طی چند ساعت از نقطه‌ای به نقطه‌ای دیگر و مورد تهدید قرار گرفتن صلح، رشد اقتصادی و توسعه توسط بیماری‌ها، کشورها را متوجه لزوم ارتباطات قدرتمند بین‌المللی در حوزه سلامت کرد. ایالات متحده آمریکا از جمله کشورهایی بود که در امر دیپلماسی سلامت پیشتاز گردید و نقش مؤثری در معرفی این حوزه به جهانیان داشت. اولین مشارکت فعال آن در سال ۱۸۶۶، در سومین کنوانسیون بهداشت جهانی بود. این کشور نقش مؤثری در شکل‌گیری سازمان بهداشت جهانی و تأسیس سازمان بهداشت پان آمریکا داشت. واشنگتن به صورت مرتب در مجمع جهانی بهداشت که به صورت سالانه برگزار می‌گردید شرکت می‌نمود. آمریکا از اوایل سال ۱۹۲۹، همکاری‌های دوجانبه خود به منظور جلوگیری از شیوع بیماری‌ها را توسعه بخشید. یکی از مهم‌ترین این توافقات، توافق دوجانبه با کشور کانادا بود. بر اساس این توافق به هنگام ورود کشتی‌های طرفین به

1. The Pan American Health Organization
2. The Rockefeller Foundation

آب‌های ساحلی دیگری باید از آن بازدید به عمل می‌آمد تا از نبود بیماری در میان خدمه کشتی و مسافران اطمینان حاصل می‌شد و در صورت یافت موارد مشکوک، کار قرنطینه آغاز می‌گردید (Michaud & Cates, 2012: 4).

علاوه بر همکاری‌های دوجانبه واشنگتن در مجموعه‌ای از تلاش‌های دیپلماتیک چندجانبه و نیز برنامه‌های کمک‌رسانی بین‌المللی مشارکت جست. عمده مشارکت‌های بهداشتی ایالات متحده در دهه ۱۹۴۰ اتفاق افتاد. در این دوران خدمات بهداشتی آمریکا در خدمت سیل‌زدگان در موریسیوس^۱ در ۱۹۷۵ و طوفان ریتا در فیلیپین در ۱۹۷۸، زمین‌لرزه در جزایر یونی و ولوس در یونان در ۱۹۵۳ و ۱۹۵۵، نجات مسافران و پناهندگان (بازگشت کشتی کوبا به خاک ایالات متحده در سال ۱۹۷۷) و غیره قرار گرفت. همچنین دولت آمریکا که قبلاً در مذاکرات و نظارت بر پرداخت کمک‌های بهداشتی بین‌المللی به کشورهای در حال توسعه مشارکت کرده بود میزان این کمک‌ها را بیشتر کرد. در سال ۱۹۶۱، رئیس‌جمهور کندی به صراحت اعلام کرد که این کشور با کمک نمودن به سایر کشورها در زمینه‌های بهداشتی و سایر حوزه‌های مربوطه، منافع کشورش را پیش می‌برد و از سیاست خارجی آن حمایت می‌کند. اساس استدلال کندی این بود که کمک‌های خارجی می‌تواند به جلوگیری از فروپاشی ساختارهای سیاسی و اجتماعی موجود در کشورهای در حال توسعه کمک کند. رویدادی سیاسی که به پیشبرد توتالیتراریسم در کشورهای فقیر و درگیر بی‌ثباتی سیاسی می‌انجامد و امنیت و رفاه ایالات متحده را به خطر می‌انداخت (Marrogi and al-Dulaimi, 2014: 124-130).

در حالی که بهداشت، سیاست خارجی و دیپلماسی به مرور زمان با سیاست‌های ایالات متحده پیوند خورد، استفاده مدرن و صریح‌تر از «دیپلماسی سلامت» به عنوان یک مفهوم سیاسی و پیگیری آن در دولت کارتر انجام شد. در سال ۱۹۷۸، دولت آمریکا گزارش برجسته‌ای درباره نقش بهداشت جهانی در دیپلماسی ایالات متحده با عنوان «جهت‌های جدید در همکاری‌های جهانی در حوزه بهداشت» منتشر کرد. در آن زمان پیتر بورن^۲، دستیار ویژه رئیس‌جمهور کارتر در زمینه بهداشت، اعلام کرد که «حمایت ایالات متحده از بهداشت بین‌المللی می‌تواند مبنایی برای برقراری گفتگو و از بین بردن موانع دیپلماتیک باشد» و از اصطلاح «دیپلماسی سلامت» برای توصیف چنین فعالیت‌هایی استفاده کرد. دولت نیز برای مشارکت بیشتر ایالات متحده در این زمینه و برجسته کردن

1. Mauritius

2. Peter Bourne

مشارکت این کشور در پیشبرد حوزه بهداشت جهانی از این ایده حمایت نمود (Bourne, 1978: 114-123).

در دوران جنگ سرد آمریکا سازمان بهداشت جهانی را به سمت این ایده سوق داد که می‌توان از سلامت برای پیشگیری از تنش‌های فرامرزی استفاده کرد. به همین خاطر این سازمان در قطعنامه‌ای که در سال ۱۹۸۱ تصویب نمود خواستار آن گردید تا از برنامه‌های بهداشتی به‌عنوان راهکاری برای توسعه همکاری‌ها و کمک به جلوگیری و کاهش جنگ استفاده گردد. برنامه‌ای که موسوم به «سلامتی به مثابه پلی به صلح» نامگذاری شد و دفاتر منطقه‌ای سازمان بهداشت جهانی در سراسر نقاط جهان موظف به پیگیری آن گردیدند. این ایده که بهداشت می‌تواند به‌عنوان ابزاری در خدمت صلح و تعاملات دیپلماتیک قرار گیرد در سال ۱۹۸۹ با جدیت بیشتری دنبال گردید (3: Michaud & Kates, 2012).

ایالات متحده برای پیشبرد دیپلماسی سلامت خود از ابزارها و روش‌های دیگری نیز بهره گرفت که به‌عنوان مثال می‌توان به این موارد اشاره کرد: حمایت از برنامه‌های آژانس توسعه بین‌المللی، خدمات انستیتوی تحقیقات ارتش والتر رید، خدمات مرکز تحقیقات پزشکی دریایی، مراکز کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها، انستیتوهای ملی بهداشت، مرکز بین‌المللی فوگارتی^۱ و تولید داروها و واکسن‌ها، آموزش و راهنمایی دانشمندان بین‌المللی در رشته‌های پزشکی و انجام بررسی‌های اپیدمیولوژیک در پاسخ به تهدیدهای پزشکی (125: Marrogi & Al-Dalimi, 2014).

در تمامی این سال‌ها جهان آمریکا را به‌عنوان یکی از کشورهای پیشتاز در عرصه بهداشت و همکاری‌های بهداشتی با دیگر کشورهای نیازمند به استفاده از این خدمات شناخت. به همین خاطر زمانی که همه‌گیری کووید-۱۹ در جهان اتفاق افتاد یکبار دیگر همه نگاه‌ها معطوف به آمریکا گردید. کشورهای جهان به‌ویژه متحدین ضعیف‌تر آمریکا در آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین منتظر بودند که همانند گذشته آمریکا کمک‌های بهداشت خود شامل واکسن، بسته‌های تشخیص بیماری، ماسک، مواد ضدعفونی کننده و... را در اختیار این دولت‌ها قرار دهد؛ اما این انتظارات و خوش‌بینی‌ها خیلی زود رنگ باخت.

۵- مؤلفه‌های دیپلماسی سلامت آمریکا

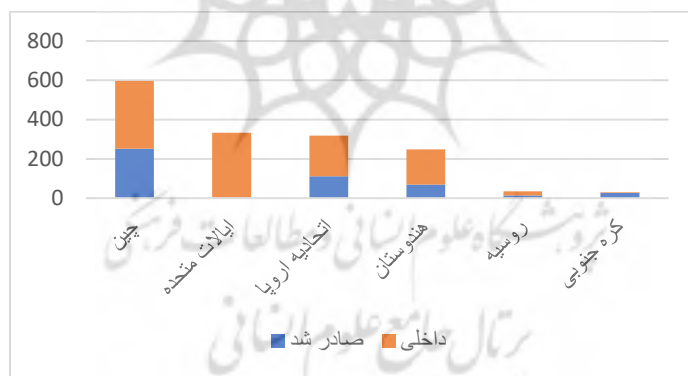
در این قسمت با تمرکز بر مؤلفه‌های چهارگانه شناسایی شده درخصوص دیپلماسی سلامت آمریکا، عملکرد دو دولت ترامپ و بایدن مورد مقایسه قرار می‌گیرد.

۵-۱- مشارکت در درمان بیماری‌ها: اهداء واکسن به دیگر کشورها

نظام سلامت در آمریکا در دوران ترامپ یکی از بدترین دوره‌های خود را تجربه کرد. این کشور که زمانی بزرگ‌ترین صادرکننده محصولات پزشکی جهان بود به یکباره به واردکننده ساده‌ترین محصولات بهداشتی تبدیل شد. به نحوی که در سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰ تقریباً ۳۶ درصد (۲۹ میلیارد دلار) از کل نیاز داخلی آمریکا از خارج از این کشور تامین شد. منبع اصلی این کالاها چین بود که حدود ۲۸ درصد از این محصولات را تأمین کرد و دومین منبع مهم، اتحادیه اروپا بود که ۱۸ درصد از کل واردات آمریکا را تشکیل داد (Bown, 2020). دامنه نیازهای بهداشتی آمریکا تا جایی ادامه پیدا کرد که دولت ترامپ مجبور شد برای تأمین یک محموله هیدروکسی کلروکین به هند و برای ماسک به تایوان متوسل شود (Fazal, 2020: 78).

طبق داده‌های گمرک چین، پکن در سال ۲۰۱۹؛ ۹/۸ میلیارد دلار تجهیزات پزشکی و ۷/۴ میلیارد دلار مواد شیمیایی شامل مواد اولیه دارویی و آنتی بیوتیک‌ها به آمریکا صادر کرده است (Karen et al., 2020: 11). یافته‌های تلپاس و اوردینز نشان می‌دهد که چین در قالب دیپلماسی ماسک بین ۱۱ فوریه تا ۲۰ ژوئن ۲۰۲۰، ۵۳۷ مورد کمک مالی به ۳۳ کشور جهان از جمله کشورهای آمریکای لاتین و کارائیب که حیاط خلوت آمریکا محسوب می‌شود صادر کرده است. ونزوئلا، برزیل و شیلی با ۶۱/۴ درصد مقصد اصلی این کمک‌ها بوده‌اند (Telias & Urdinez, 2021: 1-29). چین همچنین مجموعه گسترده‌ای از کمک‌های مالی و بهداشتی خود را برای کشورهای غرب آسیا شامل الجزایر، مصر، اردن، عربستان، امارات، ترکیه، مراکش، قطر، اردن، کویت، عمان، رژیم صهیونیستی و بحرین فرستاد (Calabrese, 2022; Zoubir, 2020: 3-7; به نقل از: باقری دولت‌آبادی، ۱۴۰۲: ۱۸). این کمک‌ها درحالی صورت گرفت این کشورها در زمره بهترین دوستان آمریکا در خاورمیانه محسوب می‌شدند و توقع و انتظار می‌رفت که بجای چین، آمریکا چنین کمک‌هایی اعطا نماید.

ایالات متحده نه تنها در تأمین نیازهای دارویی شرکای خود ناکام ماند بلکه علی رغم دستیابی به واکسن‌های فایزر^۱، مدرنا^۲ و جکسون^۳ در فروش و اهدای آن سابقه بدی از خود برجای گذاشت. علی رغم اینکه ایالات متحده آمریکا موفق گردید پیش از سایرین واکسن مورد نیاز برای درمان کووید-۱۹ را تولید نماید اما سیاست این کشور مبنی بر «نخست آمریکا»^۴ نقش مؤثری در تأخیر این کشور در پیوستن به برنامه اهدای واکسن در جهان داشت (Banco, 2021). پس از این که ترامپ فرمان اجرایی در خصوص نحوه توزیع واکسن و تسهیل دسترسی بین‌المللی به واکسن‌های آمریکایی صادر کرد مشخص گردید این دسترسی شامل همه کشورها نخواهد شد. ملاحظات سیاست خارجی و وضعیت بهداشتی دو شاخصی بودند که در این خصوص بیشترین تأثیرگذاری را داشتند و باعث شدند در درجه اول فقط معدودی از کشورهای ثروتمند اروپایی از این واکسن‌ها بهره‌مند شوند (Igo, 2020). نمودار شماره ۱ بیانگر این است که آمریکا در میان کشورهای چین، روسیه، ایالات متحده، اتحادیه اروپا، کره جنوبی و هند کمترین صادرات واکسن را داشته است. داده‌های ایرفینیتی^۵ نشان می‌دهد که ایالات متحده تا سال ۲۰۲۱ تنها ۳ میلیون دوز واکسن صادر کرده است که معادل حدود ۱ درصد از تولید آن است (Hayashi et al., 2021).

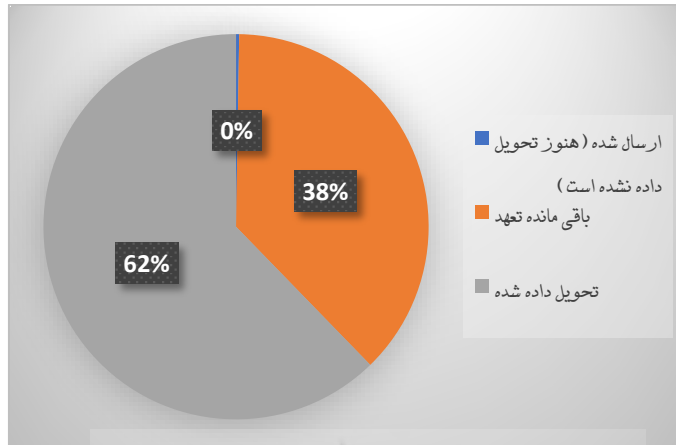
نمودار ۱. تولید و صادرات واکسن کووید-۱۹ تا می ۲۰۲۱ برحسب میلیون دوز (McCCarthy, 2021)

1. Pfizer–BioNTech COVID-19 Vaccine
2. Moderna COVID-19 vaccine
3. Janssen COVID-19 Vaccine
4. First America
5. Airfinity

با آمدن جو بایدن به کاخ سفید رویه دولت آمریکا تغییر کرد. دولت بایدن برنامه اهدای واکسن را در سه بخش دنبال نمود: اول، پس از این که با موفقیت واکسن کافی برای شهروندان آمریکایی تامین کرد، مازاد آن را اهدا کرد و سایر کشورهایی که منابع مازاد را داشتند تشویق نمود تا همین کار را انجام دهند. دوم، با تولیدکنندگان واکسن در ایالات متحده برای افزایش قابل توجه عرضه واکسن برای بقیه جهان همفکری و همکاری نمود. سوم با شرکای جهانی آمریکا، نهادهای سرمایه‌گذاری، شرکت‌های دارویی و سایر تولیدکنندگان برای ایجاد ظرفیت و قابلیت‌های جهانی تولید و ساخت واکسن کار نمود تا نه تنها بتواند به مبارزه با کووید-۱۹ ادامه دهد، بلکه به آماده‌سازی جهان برای به تهدیدات احتمالی آینده پاسخگو باشد (Biden, 9 September 2021; Unruh, 2021). دولت آمریکا در این باره اعلام نمود: «اصول ما برای اشتراک‌گذاری واکسن‌های ایالات متحده شامل دستیابی به پوشش گسترده جهانی است. پاسخگویی به موج‌ها و سایر شرایط فوری و نیازهای بهداشت عمومی؛ و پاسخگویی به درخواست‌های بسیاری از کشورها، از جمله همسایگانمان. ما واکسن‌ها را به‌عنوان ادامه کار چند دهه‌ای خود برای ارتقای سلامت عمومی و امنیت جهانی به اشتراک می‌گذاریم.» (Biden, 2022) جوزف بایدن با یادآوری این که آمریکا در دوران جنگ جهانی «منبع دموکراسی جهان» بود، این کشور را «انبار واکسن جهان برای مقابله با کووید-۱۹» خواند (Biden, 2022).

طبق آخرین آمار منتشر شده و در دسترس تا تاریخ ۲۴ جولای ۲۰۲۳ ایالات متحده آمریکا ۶۸۸ میلیون دوز واکسن به کشورهای نیازمند اهدا نموده است (ر.ک: نمودار شماره ۳). برنامه این کشور این بود که بتواند این رقم را به ۱/۱ میلیارد دوز برساند (Mason & O'donnell, 2021). عمده مقصد این واکسن‌ها به ترتیب کشور بنگلادش (۱۱۴/۶ میلیون دوز)، پاکستان (۷۹ میلیون دوز)، اندونزی (۴۲ میلیون دوز)، ویتنام (۴۰ میلیون دوز)، فیلیپین (۳۳/۶ میلیون دوز)، نیجریه (۳۲ میلیون دوز)، مصر (۲۹ میلیون دوز)، اوگاندا (۱۸ میلیون دوز)، مکزیک (۱۶/۹ میلیون دوز) و موزامبیک (۱۴/۳ میلیون دوز) بوده است (KFF, 2023).

نمودار ۳. دوز اهدایی واکسن کووید-۱۹ آمریکا از اوت ۲۰۲۱ تا جولای ۲۰۲۳

Resource: (KFF, 14 June 2023)

۷۳ درصد واکسن‌ها از نوع فایزر، ۱۱ درصد مدرنا، ۱۰ درصد جانسون، ۵ درصد آسترازنکا و ۱ درصد سایر واکسن‌ها بودند. ۸۹ درصد واکسن‌ها به صورت مستقیم توسط خود دولت آمریکا و ۱۱ درصد از طریق کواکس به متقاضیان تحویل داده شده است (KFF, 2023).

۲-۵- رویکردهای حل مسأله: رویکرد چند جانبه برای شکست دادن همه‌گیری

دونالد ترامپ از ابتدای شیوع کووید-۱۹ در جهان همکاری سازنده‌ای با نهادهای بین‌المللی بویژه سازمان بهداشت جهانی در پیش نگرفت. او سازمان بهداشت جهانی را متهم به همکاری با چین برای پنهان‌کاری در خصوص منشأ بیماری نمود. لذا به جای در پیش گرفتن توصیه‌های سازمان بهداشت جهانی درباره استفاده از ماسک و فاصله‌گذاری اجتماعی در اجتماعات انتخاباتی خود این توصیه‌ها را نادیده گرفت. او حتی کمک‌های مالی آمریکا به سازمان بهداشت جهانی را متوقف کرد و از بازنگری در همکاری‌های آتی کشورش با این سازمان خبر داد (Gostin, et al., 2020). در نتیجه این اظهارنظرها الکس آزار، وزیر بهداشت و خدمات انسانی دولت ترامپ، قبل از اعلام خروج آمریکا از سازمان بهداشت جهانی، تعهدات مالی آمریکا را پس گرفت و این سازمان را در اوج یک بحران بهداشتی در جهان با مشکلات مالی روبرو ساخت (Weiss & Wallace, 2021).

در حالی که ترامپ به جای همراهی با برنامه‌های جهانی برای مقابله با کووید-۱۹ بر راه حل‌های ملی همچون پیشگیری و کنترل بیماری، قرنطینه و ممنوعیت از سفر، افزایش ظرفیت بستری در بیمارستان‌ها و تولید و توزیع واکسن‌های داخلی تاکید می‌کرد؛ دولت بایدن دیپلماسی دوجانبه و چندجانبه را پیگیری نمود. در دیپلماسی دوجانبه، دولت وی کوشید تا با همکاری و هماهنگی متحدان خود از جمله انگلیس و آلمان برای پیشگیری و کنترل بیماری‌ها و ویروس‌های عفونی اقدام کند. این همکاری شامل تبادل اطلاعات، تجهیزات پزشکی و واکسن‌ها و تشکیل کمیته مشترک و هماهنگی در اقدامات پزشکی گردید (Abdurahmanli, 2021). در دیپلماسی چندجانبه آمریکا با مشارکت متحدین خود در جی-۷ کوشید در جهت پیشگیری و کنترل بیماری‌ها و ویروس‌های عفونی اقدام نماید. این همکاری شامل توزیع واکسن‌ها، تجهیزات پزشکی، ارائه اطلاعات و هماهنگی در اقدامات پزشکی می‌گردد. مزیت دیپلماسی سلامت چندجانبه این است که کشورها با همکاری و تبادل تجربه‌ها و اطلاعات، می‌توانند بهبود وضعیت سلامتی جامعه جهانی را تحقق بخشند (Fazal, 2020: 78-97).

علاوه بر این دولت بایدن نه تنها از بازگشت آمریکا به سازمان بهداشت جهانی خبر داد بلکه سعی نمود تعهد خود نسبت به متحدین سابق را بیشتر سازد. در زمان خروج ترامپ از سازمان بهداشت جهانی، آمریکا سومین اهداکننده مالی بزرگ (۶۹۳ میلیون دلار) به این سازمان بود. پس از به قدرت رسیدن بایدن، آمریکا علاوه بر قبول تعهد مالی سابق خود ۵۸۳ میلیون دلار دیگر نیز به این سازمان اختصاص داد (WHO, 19 May 2022). بدین ترتیب ایالات متحده بار دیگر به بزرگترین کمک‌کننده مالی به سازمان بهداشت جهانی تبدیل شد. سازمان بهداشت جهانی گزارش کرده که کمک‌های داوطلبانه و ارزیابی شده ایالات متحده روی هم تقریباً ۱۵ درصد از کل درآمد سازمان را در دو سالانه ۲۰۲۲-۲۰۲۳ را تشکیل داده است (WHO, April 2023).

سازمان بهداشت جهانی مشارکت ایالات متحده آمریکا در برنامه‌های این سازمان در دوره جو بایدن را اینگونه توصیف می‌کند: «به لطف چندین دهه کمک‌های سخاوتمندانه ایالات متحده به سازمان بهداشت جهانی، افراد بیشتری در سراسر جهان از زندگی کامل‌تر و سالم‌تر برخوردار هستند. در حال حاضر، ایالات متحده... حامی ثابت قدم این سازمان برای توقف فلج اطفال، ایدز، سل و مالاریا است و در عین حال به پیشبرد اولویت‌های بهداشت جهانی مانند مراقبت‌های اولیه برای مادران

■ مقایسه دیپلماسی سلامت آمریکا برای مقابله با کووید-۱۹ در دوران ترامپ و بایدن

و کودکان، غذا و دارو کمک می‌کند... ایالات متحده، یکی از کشورهای عضو سازمان است که برای ایجاد یک مکانیسم بین‌المللی برای تقویت سیستم دفاعی جهان در برابر همه‌گیری‌های آینده تلاش می‌کند» (WHO, 19 May 2022).

همکاری‌های این دوره کاخ سفید با سازمان بهداشت جهانی را ذیل سه عنوان می‌توان دسته بندی کرد: فعالیت‌های حاکمیتی، پشتیبانی فنی و فعالیت‌های مشارکتی.

۵-۲-۱- فعالیت‌های حاکمیتی

ایالات متحده یک مشارکت‌کننده فعال در اداره سازمان بهداشت جهانی است. این کشور در هیئت اجرایی و مجمع جهانی بهداشت^۱ حضور دارد. همچنین تا سال ۲۰۲۵ در هیئت اجرایی سازمان بهداشت جهانی صاحب کرسی است (White House, 2022). ایالات متحده از لحاظ تاریخی یکی از اعضای فعال و متعهد مجمع جهانی بهداشت بوده و هر سال یک هیئت دیپلماتیک بزرگ را به این سازمان می‌فرستد. این هیئت معمولاً توسط نماینده‌ای از وزارت بهداشت و خدمات انسانی رهبری می‌شود و چندین آژانس و اداره ایالات متحده نیز در آن شرکت می‌کنند (WHO: Composition of the Board, 2023).

۵-۲-۲- پشتیبانی فنی

ایالات متحده از طریق انواع فعالیت‌ها و مشارکت‌ها، به سازمان بهداشت جهانی پشتیبانی فنی ارائه می‌کند. این پشتیبانی شامل اعزام کارشناسان و منابع دولتی ایالات متحده به مراکز تحقیقات آزمایشگاهی، حضور در نشست‌های مشاوره و گروه‌های مشاوره‌ای سازمان بهداشت جهانی می‌گردد. کمک‌های ایالات متحده به مراکز همکار سازمان بهداشت جهانی شامل زمینه‌های فنی مانند سرطان، بهداشت حرفه‌ای، تغذیه، بیماری‌های مزمن و بهبود فن‌آوری‌های بهداشتی می‌شود (WHO: Centre for Surveillance, 2023). علاوه بر این، نمایندگان دولت ایالات متحده اغلب به‌عنوان رابط در مقر سازمان بهداشت جهانی و دفاتر منطقه‌ای سازمان بهداشت جهانی حضور دارند و به‌طور روزانه با کارکنان این سازمان در بخش‌های فنی همکاری می‌کنند.

۵-۲-۳- فعالیت‌های مشارکتی

ایالات متحده همچنین با سازمان بهداشت جهانی قبل و در حین واکنش به شیوع و سایر موارد اضطراری بهداشتی بین‌المللی، از جمله شرکت در تیم‌های بین‌المللی که سازمان بهداشت جهانی

1. WHA

سازماندهی می‌کند تا به بررسی و واکنش به شیوع بیماری‌ها در سراسر جهان رسیدگی کنند، کار کرده است. به‌عنوان مثال، همکاری ایالات‌متحده با سازمان بهداشت جهانی و واکنش چندجانبه گسترده‌تر به همه‌گیری ابولا در غرب آفریقا در سال ۲۰۱۴ آغاز شد و دانشمندان آمریکایی بخشی از هیئت سازمان بهداشت جهانی بودند که در فوریه ۲۰۲۰ از چین بازدید کردند تا واکنش آن را به کووید-۱۹ ارزیابی کنند. دولت بایدن برای کمک به توسعه بیشتر زمینه‌های مشارکت و هماهنگی با سازمان بهداشت جهانی، جلسات نیمه منظم «گفتگوی استراتژیک» را بین مقامات کلیدی ایالات‌متحده و سازمان بهداشت جهانی تشکیل داده است (WHO, 27 September, 2022).

۵-۳- راهبرد آمریکا در مقابله با بیماری‌ها: نوع واکنش به همه‌گیری کووید-۱۹

بخش عمده‌ای از اقدامات دولت بایدن در این حوزه را فرامین اجرایی صادر شده از سوی او در ماه‌های آغازین ریاست جمهوری‌اش شکل داد. فرامینی که می‌کوشیدند تا رهبری آمریکا در زمینه سلامت و امنیت را تضمین سازند. در ادامه این تلاش‌ها برنامه‌های آمریکا در قالب استراتژی ملی دفاع زیستی^۱ و فرامین اجرایی اقتصاد زیستی^۲ دنبال گردید. در این زمینه دولت بایدن اعلام نمود: «مصمم است به سیستم بهداشت جهانی کمک کند تا عملکرد بهتری به نمایش گذارد. ایالات‌متحده متعهد به همکاری با شرکای خود در بخش خصوصی و با دولت‌های خارجی است تا زنجیره تأمین جهانی متنوع و انعطاف‌پذیر را تقویت کند، ظرفیت‌های تولید کلیدی جهانی را بهبود بخشد و شکاف‌های جهانی در دسترس بودن و توزیع واکسن‌ها، روش‌های درمانی، آزمایش و تجهیزات حفاظت فردی را برطرف نماید. علاوه بر این، ایالات‌متحده با شرکای بین‌المللی با یکدیگر همکاری می‌کنند تا اطمینان حاصل کنند که اجزای سازنده این داروهای حیات بخش و حیاتی می‌توانند به آسانی در اختیار همه قرار بگیرد» (U.S. COVID-19 Response, 2024).

برنامه اعلام شده دولت جو بایدن در بخش تقویت زنجیره تأمین جهانی برای مقابله با کووید-

۱۹ شامل موارد زیر است:

* تسریع توسعه و تحویل جهانی واکسن، از جمله با تداوم اهدای واکسن‌های ایمن و مؤثر؛

1. National Biodefense Strategy
2. Bioeconomy Executive Order

* همکاری با سازمان‌های بین‌المللی و صنعت برای حمایت از ظرفیت‌های تولیدی متنوع جغرافیایی؛

* بهبود اطلاعات، داده‌ها و به اشتراک گذاری نمونه، از جمله توالی انواع جدید ویروس؛

* ترویج شیوه‌های شفاف و مسئولانه به اشتراک گذاری واکسن؛

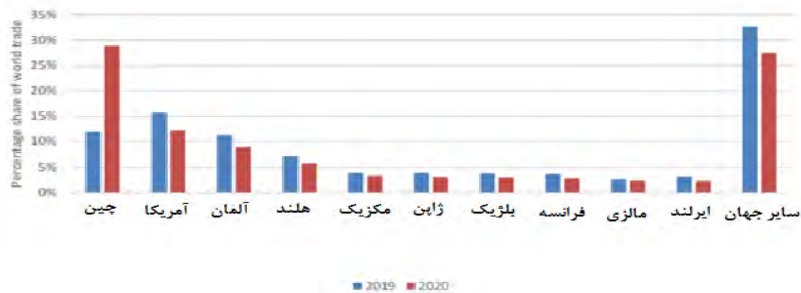
* تقویت اعتماد به استفاده از واکسن؛

* حمایت از تکمیل صندوق جهانی برای مقابله با بیماری‌ها؛

* مشارکت با ۳۳ دولت، سازمان منطقه‌ای و سازمان بهداشت جهانی به عنوان بخشی از برنامه

اقدام جهانی مقابله با کووید-۱۹ (Multilateral Approach to..., 2024).

مقایسه برنامه فوق با رویکرد دونالد ترامپ که مبتنی بر مکتب جکسونیسم بود نشان می‌دهد دیپلماسی سلامت ایالات متحده در دوره بایدن کامل تغییر کرده است. دونالد ترامپ هیچ تعهدی برای خود در خصوص تقویت زنجیره تامین جهانی برای مقابله با کووید-۱۹ قائل نبود. او صرفاً خود را متعهد به مردم آمریکا می‌دانست. یکی از مقامات ارشد سابق دولت ترامپ در این باره می‌گوید: «رئیس جمهور، کمک به دیگر کشورها را در اولویت کاری خود نمی‌بیند» (Banco, 2021: 1). ترامپ داماد خود جراد کوشنر و پیترو ناوارو، مشاور تجاری کاخ سفید را استخدام کرد تا راه‌هایی برای اطمینان از دسترسی ایالات متحده به تجهیزات مراقبت شخصی و تجهیزات پزشکی قبل از سایر کشورها، به ویژه کشورهای اروپایی بیابند. نتیجه این اقدامات رسوایی‌های به بار آمده در خصوص ضبط محموله‌های خریداری شده سایر کشورها بود. همچنین ناوارو پیش‌نویس فرمان اجرایی را آماده کرد که واردات کالاهای خارجی را مسدود نمود و به همکاری‌های بهداشتی آمریکا با شرکای خارجی‌اش پایان داد. همچنین ترامپ در یک کنفرانس مطبوعاتی در تاریخ ۳ آوریل ۲۰۲۰ از قانون تولید دفاعی برای جلوگیری از صادرات تجهیزات توسط شرکت‌های خصوصی به خارج از کشور استفاده کرد و گفت: «ما به این اقلام [تجهیزات حفاظت شخصی کووید-۱۹] فوراً برای استفاده داخلی نیاز داریم، باید آنها را داشته باشیم» (Brewster, 2020). نمودار شماره ۲ نشان می‌دهد که چگونه سهم آمریکا در صادرات محصولات حیاتی مقابله با کووید-۱۹ نسبت به سال ۲۰۲۰ کاهش پیدا کرده و جای خود را به کشور چین داده است.

نمودار ۲. مقایسه سهم صادرکنندگان محصولات حیاتی مقابله با کووید-۱۹ در نیمه نخست ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰

Source: (WTO, 22 September, 2020)

طبق داده‌های گمرک چین، پکن در سال ۲۰۱۹؛ ۹/۸ میلیارد دلار تجهیزات پزشکی و ۷/۴ میلیارد دلار مواد شیمیایی - رقمی که شامل مواد اولیه دارویی و آنتی بیوتیک‌ها است - به آمریکا صادر کرده است. رقمی که به نوعی وابستگی آمریکا به چین برای داروسازی و محصولات پزشکی را نشان می‌دهد و با اوج گیری کرونا در سال ۲۰۱۹-۲۰۲۰ و برنامه چین برای در اختیار گرفتن تولید و توزیع تجهیزات پزشکی توسط وزارت قدرتمند برنامه‌ریزی اقتصادی مرکزی چین؛ دردهای را برای واردات آمریکا از این کشور ایجاد کرد (Karen et al., 2020:11). در حقیقت «چین به عنوان فاتح از این بحران جهانی سربر آورد و بدین صورت نارسایی هژمونی ایالات متحده را طرز دردناکی آشکار کرد». چین نشان داد که چگونه ثروتمندترین و پیشرفته‌ترین کشور جهان در کنترل همه‌گیری و درمان آن ناتوان است (احمدی‌نژاد، ۱۴۰۱: ۵۷).

۵-۴- برنامه‌ریزی برای بهبود و اصلاحات زیرساخت امنیت بهداشت جهانی در بلندمدت

مسئولیت امنیت بهداشت جهانی برعهده سازمان بهداشت جهانی است و این سازمان مأموریت خود را «ارتقای سلامت، ایمن نگه داشتن جهان و خدمت به افراد آسیب‌پذیر» معرفی می‌نماید (WHO, 2024). اصلاح زیرساخت‌های امنیت بهداشت جهانی بیش از هر چیز نیازمند مشارکت همه کشورها بویژه قدرت‌های بزرگ است که بار اصلی تأمین مالی این سازمان را به دوش می‌کشند.

تازمانی که بحران کووید-۱۹ در جهان شکل نگرفته بود همه چیز به روال عادی خود در جریان بود. ایالات متحده یکی از فعالین مقابله با بیماری‌های همه‌گیر همچون ابولا، سارس، مالاریا، ایدز و غیره بود اما با همه‌گیری کووید-۱۹ وضعیت به یکباره تغییر پیدا کرد. دونالد ترامپ در کنفرانس خبری با متهم‌سازی چین و سازمان ملل به پنهانکاری درباره منشأ کووید-۱۹ بستر لازم برای شانه‌خالی کردن از تعهداتش را فراهم کرد. وی در ۲۹ مه ۲۰۲۰ گفت: «چین با وجود پرداخت تنها ۴۰ میلیون دلار در سال در مقایسه با آنچه که ایالات متحده پرداخت می‌کند که تقریباً ۴۵۰ میلیون دلار در سال است، کنترل کاملی بر سازمان بهداشت جهانی دارد» (Trump, 2020). او سازمان بهداشت جهانی را سازمانی ناکارآمد خواند که قادر به ارائه خدمات لازم به شهروندان آمریکا و جهان به هنگام ضرورت و نیاز نیست. در ادامه این مسیر جاد دیر، سخنگوی کاخ سفید در ماه سپتامبر ۲۰۲۰ بیانیه‌ای به خبرنگاران گفت: «ایالات متحده به تعامل با شرکای بین‌المللی خود برای اطمینان از شکست این ویروس ادامه خواهد داد، اما ما تحت تأثیر سازمان‌های چندجانبه متأثر از سازمان بهداشت جهانی فاسد و چین قرار نخواهیم گرفت» (Beer, 2020) بدین ترتیب تا زمان به قدرت رسیدن جوزف بایدن عملاً این بخش از دیپلماسی سلامت آمریکا تعطیل گردید و چین جای آمریکا را گرفت. چین توانست از فرصت ایجاد شده نهایت استفاده را برده، خود را «بازیگری خیرخواه» معرفی کرده و چهره بین‌المللی‌اش را ترمیم نماید (باقری دولت آبادی، ۱۴۰۲: ۱).

با ورود جو بایدن به کاخ سفید، دولت جدید آمریکا درصدد جبران گذشته برآمد. برنامه گفتگوی استراتژیک ایالات متحده و سازمان بهداشت جهانی که تحت دولت بایدن راه‌اندازی شد، بستری را برای به حداکثر رساندن مشارکت دیرینه دولت ایالات متحده و سازمان بهداشت جهانی، و حفاظت و ارتقای سلامت همه مردم در سراسر جهان، از جمله مردم آمریکا، فراهم کرد. علاوه بر تقویت آمادگی و واکنش اضطراری بهداشتی، ایالات متحده و سازمان بهداشت جهانی مجدداً متعهد شدند که مشارکت خود را در زمینه‌های کلیدی برای دستیابی جهان به اهداف توسعه پایدار تا سال ۲۰۳۰ تقویت کنند.

در استراتژی امنیت بهداشت جهانی آمریکا که در سال ۲۰۲۴ منتشر شده است درخصوص ارزیابی وضعیت ایجاد شده پس از همه‌گیری کووید-۱۹ آمده است: «همه‌گیری جهانی کووید-۱۹ درس‌های

مهمی از جمله اهمیت رهبری سیاسی، تعامل دیپلماتیک، سیستم‌های بهداشتی قوی و انعطاف‌پذیر، رویکردهای چندبخشی، ارتباطات مخاطره‌آمیز و تعاملات بین افراد جامعه، مشارکت‌های تحقیقاتی و بهبود دسترسی عادلانه به اقدامات متقابل پزشکی ارائه داده است. تجربه همه‌گیری کووید-۱۹ به ما نشان داد که یک پاسخ به موقع و مؤثر بر ایجاد بسترها و روابط موجود متکی است. استراتژی پیش رو این درس‌ها را دربرمی‌گیرد و بر درس‌های آموخته‌شده از اجرای بیش از ۱۹ میلیارد دلار کمک جهانی کووید-۱۹ دولت ایالات متحده برای آماده‌سازی کارآمدتر، مؤثرتر، پایدارتر و عادلانه‌تر برای آماده‌سازی، پیشگیری، شناسایی و پاسخگویی به چالش‌های در حال تحول امنیت جهانی بهداشت، استوار است» (The White House, April 2024).

در این خصوص دولت بایدن برنامه خود را بهبود زیرساخت‌های بهداشت جهانی به منظور پیشگیری، شناسایی و پاسخ به تهدیدات سلامت عمومی از راه‌های زیر اعلام کرده است: «تقویت سازمان بهداشت جهانی؛ بهبود اجرای مقررات بین‌المللی بهداشت و تعامل با شرکای بین‌المللی و بخش خصوصی برای توزیع واکسن و تعیین رویکردهای مناسب برای سفر و تجارت ایمن؛ پیشبرد تلاش‌های ظرفیت‌سازی امنیت سلامت، از جمله از طریق تلاش‌های ملی، منطقه‌ای، و جهانی، و همچنین از طریق مشارکت‌های دوجانبه ایالات متحده با کوآد ۱، همکاری اقتصادی آسیا-اقیانوسیه و راه‌اندازی گفتگوی اقتصادی و سلامت در قاره آمریکا» (The White House, 2024).

۶- وجوه تشابه دیپلماسی سلامت دولت ترامپ و بایدن

۶-۱- اولویت سلامت شهروندان آمریکایی بر دیگر کشورها

اگرچه رویکرد دولت بایدن در عرصه بین‌المللی مبتنی بر چندجانبه‌گرایی، همکاری و نهادگرایی بود و بر تعهد این کشور برای همکاری با نهادهای بین‌المللی همچون سازمان بهداشت جهانی تأکید داشت (Biden, 2021) اما در بحث درمان و پیشگیری از گسترش بیماری کووید-۱۹ اولویت‌های دولت خود را همانند دولت ترامپ، شهروندان آمریکا قرار داد. همین مسأله نیز موجب گردید تا در مرتبه نخست تنها تعداد معدودی از کشورها شامل پاکستان، بنگلادش، اندونزی، ویتنام، نیجریه، فیلیپین، مکزیک، موزامبیک، مصر و اوگاندا از این کمک‌ها بهره‌مند شوند (KFF, 2023). همچنین

1. Quad

هر دو رئیس جمهور تعهدی قوی برای دفاع از سلامت شهروندان آمریکایی از خود به نمایش گذاشتند. درحالی که دولت ترامپ در زمینه توزیع واکسن کووید-۱۹ عملیات وارپ اسپید (حداکثر سرعت ممکن) ۱ را آغاز کرد، بایدن بر گسترش دسترسی به واکسن از طریق داروخانه‌های خرده‌فروشی و تمرکز بر واکسیناسیون سراسری تمرکز کرد (Levitt, 2020: 1-2).

۶-۲- اعمال محدودیت‌های مالی و پزشکی بر دولت‌های مخالف و منتقد آمریکا

درحالی که حوزه بهداشت و سلامت نباید با سیاست آغشته گردد و دولت‌ها متعهد شده‌اند تا در بحران‌های بهداشتی به همدیگر کمک نمایند مقایسه دو دولت ترامپ و بایدن گویای این مطلب است که در هر دو دولت سیاست‌های آمریکا در قبال ایران و سایر منتقدین و مخالفین آمریکا (ونزوئلا، کره شمالی و...) یکسان بوده است. دولت ترامپ کوشید تا جلوی دسترسی ایران به واکسن و دارو و سیستم پرداخت‌های بین‌المللی در خرید تجهیزات مورد نیاز پزشکی را بگیرد و نگذارد ایران از صندوق بین‌المللی پول وام دریافت کند (طالعی حور و مبینی، ۱۴۰۱: ۱۰۹)، دولت بایدن نیز همین رویه را دنبال کرد و در دولت وی نیز همچنان مشکل پرداخت‌های مالی برای خریدهای دارویی و تجهیزات پزشکی شامل واکسن از شرکت‌های غربی وجود داشت. این در حالی بود که بند ۶ قطعنامه ۷۴/۲۷۴ مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۲۰۲۰ از دولت‌ها درخواست نمود «تمام دولت‌ها تدابیر حمایت ملی، دسترسی و جریان سرویس‌های اساسی، دارو و واکسن با هدف به حداقل رساندن اثرات منفی در تمام کشورهای تحت تأثیر، و جلوگیری از شیوع مجدد همه‌گیری، را اتخاذ کنند» (UN General Assembly, 2020)؛ حتی قطعنامه شماره ۲۵۳۲ شورای امنیت این همکاری‌ها را شامل کشورهای درحال محاصره نیز ساخت. در قطعنامه مذکور آمده بود: «از تمام طرف‌های درگیر در منازعات نظامی می‌خواهد که فوراً آتش بس بشردوستانه پایدار را حداقل برای ۹۰ روز متوالی آغاز نمایند» تا امکان کمک‌های بشردوستانه در زمینه مقابله با کووید-۱۹ فراهم گردد (UNSC, 2020).

۶-۳- کاهش هزینه داروهای تجویزی

هر دو دولت بایدن و ترامپ در دوره ریاست جمهوری خود هزینه‌های بالای داروهای تجویزی توسط پزشکان را یک مسئله مهم و اساسی تشخیص دادند. آن‌ها از اقداماتی با هدف کاهش این

هزینه‌ها، از جمله تلاش برای افزایش شفافیت قیمت‌ها و امتناع از رویه‌های نامتعارف درخصوص صورت حساب درمان بیماران، حمایت کردند (Albright, 2020). ترامپ در دوران ریاست جمهوری خود اظهار داشت: «من قیمت داروها را پایین می‌آورم. اتفاقی که در مورد قیمت داروها افتاده است را نمی‌پسندم» (Goozner, 2024: 1) این مسأله از آن رو اهمیت داشت که در دوران کرونا هزینه‌های درمان بطور بی‌سابقه‌ای افزایش پیدا کرد و خیلی از خانواده‌ها امکان استفاده از خدمات پزشکی را نداشتند. با این فشارها شرکت‌های دارویی مجبور شدند در قیمت داروهای خود تعدیل‌هایی ایجاد کنند که به نفع سلامت جهانی تمام شد. این سیاست ماهیتاً با برنامه «مراقبت پزشکی» (برنامه ملی بیمه اجتماعی) بایدن که کوشید با تصویب لایحه‌ای جلوی شرکت‌های دارویی برای افزایش قیمت دارو بیش از تورم سالانه را بگیرد تشابه داشت. به عبارت دیگر، هر دو رئیس‌جمهور از قانون عدم غافلگیری^۲ مصوب ۷ دسامبر ۲۰۲۰ حمایت کردند. هدف این قانون این بود که از بیماران در برابر صورت‌حساب‌های پزشکی غیرمنتظره حمایت کند و شفافیت بیشتر در قیمت‌گذاری هزینه‌های بیمارستان و بیمه را الزامی نماید.

۶-۴- اجرای قوانین ضد انحصار^۳ و تداوم برنامه ملی بیمه اجتماعی

در جامعه آمریکا افراد بالای ۶۵ سال هزینه‌های مراقبت بهداشتی سنگینی برای دولت فدرال به همراه دارند. در عین حال چشم‌پوشی از این جامعه رأی دهنده نیز برای نامزدهای ریاست جمهوری سخت است. به همین دلیل هر دو رئیس‌جمهور کوشیدند برنامه ملی بیمه اجتماعی را حفظ اما هزینه‌های آن را کنترل کنند. ترامپ قانون کاهش درآمد مالیاتی برای حمایت از این بیمه را امضا کرد و بایدن نیز سیاست کاهش پرداخت‌های بیش از حد بویژه در مورد خدمات پزشکی و سرپایی را اجرا کرد تا توان مالی صندوق پرداخت هزینه‌ها را افزایش دهد (Lambrew, 2024). در عین حال هر دو دولت رویکرد سختگیرانه‌تری را برای اجرای قوانین ضد انحصار در بخش مراقبت‌های بهداشتی اتخاذ کردند و ادغام بین بیمارستان‌ها و شرکت‌های بیمه را به چالش کشیدند تا رقابت را ارتقا بخشند (Goozner, 2024: 5). اجرای قوانین ضد انحصار توسط هر دو رئیس‌جمهور از آن رو اهمیت داشت

1. Medicare
2. No Surprises Act
3. Antitrust laws

که جلوی افزایش قدرت شرکت‌های تولید کننده محصولات پزشکی و دارویی برای بالابردن قیمت تولیدات خود را می‌گرفت و اجازه واردات محصولات مشابه را داد.

جدول ۱. وجوه تشابه و تفاوت دیپلماسی سلامت ترامپ و بایدن

شباهت‌ها	تفاوت‌ها (مؤلفه‌های چهارگانه)				تفاوت‌ها
۱. اولویت سلامت شهروندان آمریکایی بر دیگر کشورها ۲. اعمال محدودیت‌های مالی و پزشکی بر دولت‌های مخالف و منتقد آمریکا ۳. کاهش هزینه داروهای تجویزی ۴. اجرای قوانین ضد انحصار و تداوم برنامه ملی بیمه اجتماعی	نحوه عملکرد در حوزه زیرساخت امنیت و بهداشت جهانی	رویکردهای حل مساله: یکجانبه گرایی یا چندجانبه‌گرایی	مشارکت در درمان بیماری‌ها	راهبرد اتخاذ شده برای مقابله با بیماری‌ها	تفاوت‌ها
	*شانه خالی کردن از تعهدات بین‌المللی آمریکا *امتناع از اجرای مقررات بین‌المللی بهداشت و کاهش تعامل با شرکای بین‌المللی و بخش خصوصی *عدم پذیرش مسوولیت تأمین زیرساخت‌های بهداشت جهانی	*یک‌جانبه‌گرایی *خروج آمریکا از سازمان بهداشت جهانی *قطع کمک‌های مالی به سازمان بهداشت جهانی	*سیاست نخست آمریکا و تاخیر در پیوستن به برنامه اهدای واکسن جهانی *ثبت رکورد کمترین صادرات واکسن و تجهیزات پزشکی	*رها کردن رهبری امنیت جهان در بحث سلامت *امتناع از تقویت زنجیره تأمین جهانی برای مقابله با بیماری‌ها *جلوگیری از صادرات تجهیزات پزشکی *پایان دادن به همکاری‌های بهداشتی	تفاوت‌ها
	*برنامه گفتگوی استراتژیک ایالات متحده و سازمان بهداشت جهانی *به حداکثر رساندن مشارکت در امور سازمان بهداشت جهانی *بهبود زیرساخت‌های بهداشت جهانی	*دیپلماسی چندجانبه *بازگشت به سازمان ملل *ازسرگرفتن اعطای کمک‌های مالی به سازمان بهداشت جهانی	*حفظ همکاری با متحدین آمریکا *مشارکت در برنامه اهدای واکسن	*رهبری آمریکا در زمینه سلامت و امنیت *تقویت زنجیره تأمین جهانی برای مقابله با بیماری‌ها *اجرای استراتژی ملی دفاع زیستی *همکاری با شرکای بین‌المللی *حمایت از تکمیل صندوق جهانی برای مقابله با بیماری‌ها	تفاوت‌ها

منبع: تلخیص شده از یافته‌های مقاله، ۱۴۰۳

نتیجه گیری

بررسی دیپلماسی سلامت آمریکا از آن رو حائز اهمیت است که تأثیراتش محدود به این کشور نیست و سرنوشت دیگر کشورها را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. این مسأله علاوه بر این که از جایگاه جهانی آمریکا ناشی می‌شود؛ به نقشی که این کشور در تأمین مالی برنامه‌های سازمان بهداشت جهانی ایفا می‌کند نیز برمی‌گردد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان دادند بین دیپلماسی سلامت آمریکا در دوران دولت دونالد ترامپ و جو بایدن تفاوت‌های جدی در چهار حوزه راهبرد آمریکا در مقابله با بیماری‌ها، مشارکت در درمان بیماری‌ها (اعطای واکسن و...)، رویکردهای حل مسأله: یک‌جانبه‌گرایی یا چندجانبه‌گرایی، نحوه عملکرد در حوزه زیرساخت امنیت و بهداشت جهانی وجود دارد. این تفاوت‌ها را اینگونه می‌توان برشمرد:

- دولت بایدن برخلاف رویکرد یک‌جانبه دولت ترامپ رویکرد چندجانبه‌گرایی درخصوص دیپلماسی سلامت را در پیش گرفت و به دنبال هماهنگی با سایر کشورها و سازمان‌های بین‌المللی از جمله سازمان بهداشت جهانی برای مقابله با چالش‌های بهداشتی بود.
  - دولت بایدن برخلاف دولت ترامپ که از سازمان بهداشت جهانی خارج شد و آن را با بحران مالی مواجه کرد همکاری با سازمان بهداشت جهانی را از سرگرفت و نقش رهبری این کشور در تلاش‌های جهانی برای مبارزه با کووید-۱۹ را احیا کرد.
  - دولت بایدن تعهد جدی تری نسبت به بحران کووید-۱۹، نحوه عملکرد در حوزه زیرساخت امنیت و بهداشت جهانی از خود نشان داد و خود را متعهد به تحویل ۱/۱ میلیارد دوز واکسن به کشورهای نیازمند ساخت.
  - دولت بایدن بر اهمیت برابری و دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی به ویژه در کشورهای با درآمد کم و متوسط تأکید کرد، و در مقایسه با دولت ترامپ پاسخ‌های سریع تری نسبت به بحران‌های بهداشتی نشان داد.
- با وجود تفاوت‌های فوق در چهار مورد بین سیاست‌های دولت بایدن و ترامپ تشابه دیده می‌شود:

- هر دو رئیس جمهور اولویت دیپلماسی سلامت خود را شهروندان آمریکایی قرار دادند و سرنوشت شهروندان دیگر کشورها را در درجه دوم اولویت قرار دادند.
  - هر دو دولت از بیماری کرونا و تجهیزات پزشکی و درمانی به عنوان یک ابزار برای اعمال فشار بر دولت‌های منتقد و مخالف خود استفاده کردند و محدودیت‌های مالی و پزشکی در این راه وضع نمودند. محدودیت‌هایی که خلاف اخلاق، اصول انسانی و قوانین بین‌المللی بود.
  - هر دو دولت برای جلب نظر رای دهندگان آمریکایی از کاهش هزینه داروهای تجویزی توسط پزشکان و فشار بر شرکت‌های دارویی برای تعدیل قیمت تولیدات خود حمایت نمودند. این اقدام رقابت بین این شرکت‌ها و هم‌تایان خارجی آن‌ها را شدیدتر نمود و در نهایت تا حدی به نفع سلامت جهانی تمام شد.
  - هر دو رئیس جمهور از اجرای قوانین ضد انحصار و تداوم برنامه ملی بیمه اجتماعی حمایت کردند که برای نظام سلامت این کشور و ایجاد رقابت و تجارت آزاد حائز اهمیت بود.
- مقایسه دو نگاه فوق نشان دهنده این است که چگونه تحولات سیاسی داخل کشورها می‌تواند بر نظام بین‌الملل و در اینجا سیستم سلامت جهانی تأثیرگذار باشد. با توجه به در پیش بودن انتخابات آمریکا در ۵ نوامبر سال ۲۰۲۴ باید گفت در صورت پیروزی کامالا هریس در انتخابات تغییر محسوسی در دیپلماسی سلامت آمریکا شکل نخواهد گرفت، اما در صورت به قدرت رسیدن ترامپ، حضور وی در کاخ سفید می‌تواند یکبار دیگر سازمان بهداشت جهانی را با چالش‌ها و فشارهای سیاسی جدید از سوی وی مواجه نماید. این خطر آنگاه بیشتر خواهد گردید که جهان یکبار دیگر همه‌گیری جدیدی مشابه کووید-۱۹ را تجربه نماید و ترامپ بخواهد همان سیاست‌ها و رفتارهای گذشته را تکرار نماید. امری که با توجه به ویژگی‌های شخصیتی او و شعارهای انتخاباتی‌اش بعید و دور از ذهن نیست. بنابراین، نقش سایر بازیگران جهانی در نشست‌های مهم بین‌المللی برای متعهدسازی آمریکا به تعهدات سابق خود و قبول مسئولیت در خصوص آینده جهان می‌تواند در کاهش تأثیرات منفی چنین رویدادی بسیار حائز اهمیت باشد.

فهرست منابع

- احمدی‌نژاد، حمید. (۱۴۰۱). بازیگری چین در دوران پسا کرونا؛ ورود به مرحله سوم چرخه قدرت. *مطالعات راهبردی آمریکا*، ۲(۸)، ۷۴-۴۹.
- باقری دولت‌آبادی، علی؛ مجاهدزاده، محمد؛ کرمی، مرضیه. (۱۴۰۲). دیپلماسی سلامت اتحادیه اروپا در دوران شیوع کووید-۱۹. *سیاست و روابط بین‌الملل*، ۶(۱۱)، ۷۵-۹۴.
- باقری دولت‌آبادی، علی. (۱۴۰۱). دیپلماسی سلامت چین در آفریقا. *پژوهشنامه ایرانی سیاست بین‌الملل*، ۱۱(۱)، ۸۷-۱۱۵.
- باقری دولت‌آبادی، علی. (۱۴۰۲). دیپلماسی چینی سلامت و پویایی فزاینده اقتصاد چین در همه‌گیری کرونا. *پژوهشنامه ایرانی سیاست بین‌الملل*، ۱۲(۱)، ۲۹-۱.
- دورکیم، امیل. (۱۳۷۳). *قواعد روش جامعه‌شناسی*. ترجمه علی محمد کاردان، چاپ پنجم، تهران: دانشگاه تهران.
- رجایی، سهیلا. (۱۳۹۹). دیپلماسی سلامت در دوران همه‌گیری کووید-۱۹. *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، ۱۰(۳۷)، ۴۱۸-۴۲۱.
- رضاخواه، علیرضا؛ آقا‌حسینی، علیرضا. (۱۳۹۷). گونه‌شناسی قدرت نرم آمریکا با تاکید بر مولفه استثنائگرایی آمریکایی. *مطالعات قدرت نرم*، ۸(۱۹)، ۶۹-۹۷.
- سلطانی؛ محمدجواد؛ چیت‌سازیان، محمدرضا. (۱۴۰۰). کووید ۱۹ و امکان‌پذیری دیپلماسی سلامت در خاورمیانه. *مطالعات خاورمیانه*، ۱۱۶(۱)، ۴۷-۶۳.
- طالعی‌حور، رهبر؛ مبینی، زهرا. (۱۴۰۱). تاثیر تحریم‌های آمریکا بر امنیت سلامت جمهوری اسلامی ایران در شرایط کرونا. *مطالعات راهبردی آمریکا*، ۲(۲)، ۹۳-۱۲۰.
- قریشی، فردین. (۱۴۰۱). *روش پژوهش علمی*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- کگلی، سی. دبلیو؛ ویتکف، او. آر. (۱۳۸۲). *سیاست خارجی آمریکا (الگوها و روندها)*. ترجمه اصغر دستمالچی، تهران: وزارت امور خارجه.
- محمدنیا، مهدی؛ پایی، معصومه. (۱۴۰۲). نقش دیپلماسی بهداشتی چین در گسترش قدرت نرم آن در دوره ویروس کرونا. *مطالعات روابط بین‌الملل*، ۱۶(۲)، ۱۱۹-۱۴۳.
- Abdurahmanli, E. (2021). Definition of diplomacy and types of diplomacy used between states. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol.3, No.3, pp.603-580.
- Albright, M. (2020). Similarities and Differences in the Trump and Biden Healthcare Positions. *RAC Monitor*, August 26, <https://racmonitor.medlearn.com/similarities-and-differences-in-the-trump-and-biden-healthcare-positions/>
- Banco, E. (2021). How Trump's 'America First' edict delayed the global Covid fight. *Politico*, 12 January, <https://www.politico.com/news/2021/12/01/trump-america-first-covid-523604>
- Beer, T. (2020). U.S. Won't Join Global Coronavirus Vaccine Effort Because It's Led by The WHO. *Forbes*, 1 September, <https://www.forbes.com/sites/tommybeer/2020/09/01/us-wont-join-global-coronavirus-vaccine-effort-because-its-led-by-the-who/>

- Biden Jr, Joseph, R. (2021). The Biden Administration Issues Its COVID-19 Plan. 9 September, <https://www.mvalaw.com/alert-10260>
- Biden Jr, Joseph, R. (2021). Biden Jr, J. R. (2021). Biden: U.S. will be 'arsenal of vaccines' for the world. 20 May, <https://ge.usembassy.gov/biden-u-s-will-be-arsenal-of-vaccines-for-the-world/>
- Biden, Jr., Joseph, R. (2016). Building on Success: Opportunities for the Next Administration. Foreign Affairs, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2016-08-07/building-success>.
- Biden, Jr., Joseph, R. (2021). The Power of America's Example: The Biden Plan for Leading the Democratic World to Meet the Challenges of the 21st Century. <https://joebiden.com/americanleadership/>
- Bourne, P. (1978). A Partnership for International Health Care. Public Health Reports, Vol.93, No.2, pp.114-123.
- Bown, C. (2020). EU limits on medical gear exports put poor countries and Europeans at risk. Peterson Institute for International Economics Trade and Investment Policy Watch, 19 March 2020.
- Brewster, M. (2020). Fight over N95 masks shows Trump testing ethical, legal limits in COVID-19 crisis. CBS, 3 April, <https://www.cbc.ca/news/politics/covid19-masks-trump-1.5520422>
- Calabrese, J. (2022). China's Health Silk Road and the BRI Agenda in the Middle East. Middle East Institute, 11 January, https://www.mei.edu/publications/chinas-health-silkroad-and-bri-agenda-middle-east#_ftnref14
- Council on Foreign Relations (2023). Why Health Is Important to U.S. Foreign Policy. <https://www.cfr.org/excerpt-why-health-important-us-foreign-policy>
- COVAX. (2022). COVID-19 vaccine doses donated to COVAX. 23 March, <https://ourworldindata.org/grapher/covax-donations>
- Deciancio, M. (2008). The Jacksonian Tradition and the United States Foreign Policy. Fulbright Foundation, pp-1-17. https://www.researchgate.net/publication/277657913_The_Jacksonian_Tradition_and_the_United_States_Foreign_Policy_The_Influence_of_History_on_the_Ideas_of_the_Bush_Administration
- Fazal, T.M. (2020). Health Diplomacy in Pandemical Times. International Organization, Vol.74, No1, pp.78-97.
- Fidler, D.P. (2013). Health Diplomacy. In: A.F. Cooper, J. Heine, and R. Thakur (Ed.). The Oxford Handbook of Modern Diplomacy. Oxford: Oxford University Press, 691-707.
- Fidler, D.P. (2001). The Globalization of Public Health: the First 100 Years of International Health Diplomacy. Bulletin of the World Health Organization, Vol.79, No.1, pp.842-849.
- Gauttam, P., Singh, B., Kaur, J. (2020). Covid-19 and Chinese Global Health Diplomacy: Geopolitical Opportunity for China Hegemony?" Millennial Asia, Vol.3, pp. 318-340.
- Goozner, M. (2024). Trump vs. Biden: Who Got More Done on Health Care?. Whashington Monthly, April 7, <https://washingtonmonthly.com/2024/04/07/trump-vs-biden-who-got-more-done-on-health-care/>
- Gostin LO, Koh et al. (2020). US Withdrawal from WHO is Unlawful and Threatens Global and US Health and Security. Lancet, No. 396, pp. 293-295.

- Huff, T.H. (1984). *Maax Weber and the Methology of the Social Sciences*. UK: London, Transaction Books.
- Hamilton, Daniel S. (2017). *Trump's Jacksonian Foreign Policy and its Implications for European Security*. Ulbrief: Swedish Institute of International Affairs, No.2, pp-1-9. <https://www.ui.se/globalassets/butiken/ui-brief/2017/hamilton-ui--brief.-05-23.pdf>
- Hayashi, Yuka et al. (2021). *U.S. to Increase Covid-19 Vaccine Exports Amid Global Pressure*. Wall Street Journal, 17 May, <https://www.wsj.com/articles/biden-to-commit-to-exporting-covid-19-vaccines-by-end-of-june-11621269053>
- Huang, P. (2020). *Trump Sets Date To End WHO Membership Over Its Handling of Virus*. NPR, 7 July, <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2020/07/07/888186158/trump-sets-date-to-end-who-membership-over-its-handling-of-virus>
- Igo, M. (2020). *What Trump plans to do with America's leftover COVID-19 vaccines*. Devex, 10 December, <https://www.devex.com/news/what-trump-plans-to-do-with-america-s-leftover-covid-19-vaccines-98749>
- Ikenberry, G., Others. (2009). *The Crisis of American Foreign Policy: Wilsonianism in the Twenty-first Century*. U.S: Princeton University Press.
- Karen, M., Schwarzenberg, Andres B., Sutherland, Michael, D. (2020). *COVID-19: China Medical Supply Chains and Broader Trade Issues*. Congressional Research Service, December 23, <https://fas.org/sgp/crs/row/R46304.pdf>
- KFF. (2023). *U.S. International COVID-19 Vaccine Donations Tracker*. 14 June, <https://www.kff.org/coronavirus-covid-19/issue-brief/u-s-international-covid-19-vaccine-donations-tracker/>
- Kickbusch, I., Silberschmidt, G., Buss, P. (2007). *Global Health Diplomacy: The Need for New Perspectives, Strategic Approaches and Skills in Global Health*. Bulletin of the World Health Organization, Vol.85, No.1, pp.230–232.
- Lambrew, J. (2024). *Health Policy for Older Americans Better Under President Biden than Trump*. The Century Foundation, July 9, <https://tcf.org/content/commentary/health-policy-for-older-americans-better-under-president-biden-than-trump/>
- Levitt, Larry (2020). *Trump vs Biden on Health Care*. JAMA, Vol.324. No.14, pp.1384-1385. doi:10.1001/jama.2020.19172
- Mangan, D. (2020). *Trump blames China for coronavirus pandemic: 'The world is paying a very big price for what they did'*. CNBC, 19 March, <https://www.cnbc.com/2020/03/19/coronavirus-outbreak-trump-blames-china-for-virus-again.html>
- Marrogi, A.J., Al-Dulaimi, S. (2014). *Medical Diplomacy in Achieving U.S. Global Strategic Objectives*. JFQ, Vol.74, pp.124-130.
- Mason, J., O'donnell, C. (2021). *Under pressure, U.S. donates half billion more COVID-19 vaccine doses to world*. Reuters, 23 September, <https://www.reuters.com/world/us/bidenpledges-new-vaccine-donations-bid-rally-global-pandemic-fight-2021-09-22/>
- MccCarthy, N. (2021). *America First? Covid-19 Production & Exports*. Statista, 19 May, <https://www.statista.com/chart/24555/vaccine-doses-produced-and-exported/>
- Mead, W.R. (1996). *Hamilton's Way*. World Policy Journal, fall, pp 89-106. <http://www3.amherst.edu/~pmachala/Current%20Politics.pdf>
- Mendis, P. (2010). *Commercial Providence: The Secret Destiny of the American Empire*. Lanham, Md: University Press of America.

- Michaud, J., Kates, J. (2012). U.S. Global Health Policy. Policy brief, September, Raising the Profile of Diplomacy in The U.S. Global Health Response: A Background on Global Health Diplomacy.
- Multilateral Approach to Beating the Pandemic. (2024). <https://www.state.gov/covid-19-recovery/#multilateral>
- Ortagus, M. (2021). Update on U.S. Withdrawal from the World Health Organization. Trump Administration/U.S. Department of State. Sept. 3, <https://2017-2021.state.gov/update-on-u-s-withdrawal-from-the-world-health-organization/index.html>.
- Rodousakis, N., George, S. (2022). The Impact of COVID-19 on the US Economy: The Multiplier Effects of Tourism. *Economies*, Vol. 10, No. 1. <https://doi.org/10.3390/economies10010002>
- Sachs, Jeffrey D. et al. (2022). The Lancet Commission on lessons for the future from the COVID-19 pandemic. *The Lancet Commission*, Vol.400, No.10359, pp. 1224-1280.
- Telias, D., Urdinez, F. (2021). China's Foreign Aid Political Drivers: Lessons from a Novel Dataset of Mask Diplomacy in Latin America during the COVID-19 Pandemic. *Journal of Current Chinese Affairs*, October 2021, pp.1-29.
- The White House. (2024). Long-term Global Health Security Infrastructure Improvement and Reforms. <https://www.state.gov/covid-19-recovery/#long-term>
- The White House. (April 2024). U.S Government Global Health Security Strategy 2024. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2024/04/Global-Health-Security-Strategy-2024-1.pdf>
- Trump, D. (2017). Trump: US is Withdrawing from Paris Climate Agreement but Wants to Renegotiate. <https://www.cnn.com/2017/07/06/politics/trump-paris-climate-agreement/index.html>
- Trump, D. (2016). Read Donald Trump's 'America First' Foreign Policy Speech. *Time*, 27 April, <https://time.com/4309786/read-donald-trumps-america-first-foreign-policy-speech/>
- Trump, D. (2020). Trump says terminating US relationship with World Health Organization over virus., *The Reuters*, 30 May, <https://www.reuters.com/article/business/healthcare-pharmaceuticals/trump-says-terminating-us-relationship-with-world-health-organization-over-virus-idUSL1N2DB21X/>
- U.S. COVID-19 Response: Strengthening Global Supply Chains, (2024). <https://www.state.gov/covid-19-recovery/#supply-chain>
- UN General Assembly. (2020). International Cooperation to Ensure Global Access to Medicines, Vaccines and Medical Equipment to Face COVID-19. A/RES/74/274, 20 April, <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n20/101/42/pdf/n2010142.pdf>
- Unruh, L. (2021). Biden Administration COVID-19 Measures. *Health Systems and Policy Monitor (HSPM)*, 2 April, <https://eurohealthobservatory.who.int/monitors/health-systems-monitor/analyses/hspm/united-states-of-america-2020/biden-administration-covid-19-measures>
- UNSC. (2020). UN. Security Council, Resolution 2532 (2020) / adopted by the Security Council on 1 July 2020. <https://digitallibrary.un.org/record/3870751?ln=en&v=pdf>
- US Department of State. (2023). <https://www.state.gov/policy-issues/global-health/>
- Velásquez, G. (2022). The World Health Organization Reforms in the Time of COVID-19. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-89125-1_6

- Weiss, J.C., Wallace, J.L. (2021). Domestic politics, China's rise, and the future of the liberal international order. *International Organization*, Vol.75, No.2. pp. 635-664.
- White H. (2021). Letter to His Excellency António Guterres. Correspondence from President Biden, Jan, 20, 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/01/20/letter-his-excellency-antonio-guterres/>
- WHO. (19 May 2022). "United State of America: Partner in Global Health". <https://www.who.int/about/funding/contributors/usa>
- WHO. (2023). Thirteenth General Programme of Work 2019-2023", <https://www.who.int/about/what-we-do/thirteenth-general-programme-of-work-2019---2023>
- WHO. (2024). Our Values. <https://www.who.int/about/values>
- WHO. (2024). Coronavirus Cases: United States. <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
- WHO. (21 April 2023). Governments hold third round of discussions on proposed amendments to the International Health Regulations. [https://www.who.int/news/item/21-04-2023-governments-hold-third-round-discussions-on-proposed-amendments-to-the-international-health-regulations-\(2005\)](https://www.who.int/news/item/21-04-2023-governments-hold-third-round-discussions-on-proposed-amendments-to-the-international-health-regulations-(2005))
- WHO. (27 September 2022). Joint statement of the United States of America and the World Health Organization on the U.S.-WHO strategic dialogue. <https://www.who.int/news/item/27-09-2022-joint-statement-of-the-united-states-of-america-and-the-world-health-organization-on-the-u.s.-who-strategic-dialogue>
- WHO. (2023). Centre for Surveillance, Epidemiology and Control of Influenza (2023). <https://www.cdc.gov/flu/weekly/who-collaboration.htm>.
- WHO: Collaborating Centres. (2023). <https://www.who.int/about/collaboration/collaborating-centres>
- WHO. (2023). Composition of the Board: Members of the Executive Board and Term of Office (2023). https://apps.who.int/gb/gov/en/composition-of-the-board_en.html
- WTO. (2020). Trade in Medical in the Context of Tackling Covid-19: Developments in the First Half of 2020. World Trade Organization, 22 December, https://www.wto.org/english/tratop_e/covid19_e/medical_goods_update_e.pdf
- Zoubir, Y.H. (2020). China's 'Health Silk Road' Diplomacy in the MENA. Regional Programme Political Dialogue and Regional Integration in the Southern Mediterranean. <https://www.kas.de/en/web/poldimed/single-title/-/content/china-s-health-silk-road-diplomacy-in-the-mena>.

پرتال جامع علوم انسانی